

חנה בת-שחר

מעין הראל

חנה בת-שחר הוא שם העט של סופרת חרדית, ילידת 1944, המתגוררת ויוצרת בירושלים. לבת-שחר תואר שני בספרות עברית מהאוניברסיטה העברית בירושלים. קולה הספרותי הוא אחד הקולות המעניינים שהופיעו בספרות הנשים העברית של אמצע שנות השמונים, אז יצא לאור קובץ סיפוריה הראשון, סיפורי הכוס (1985). אחריו פרסמה עוד ארבעה קבצים של סיפורים קצרים ונובלות: לקרוא לעטלפים (1990); ריקוד הפרפר (1993); שם סירות הדיג (1997); יונקי הדבש המתוקים (1999), ושלושה רומנים: הנערה מאגם משיגן (2002); נימפה לבנה, שעירה ומשוגעת (2005) וצללים בראי (2008). עלילות יצירותיה נעות תכופות בין המרחב הירושלמי למרחב האמריקני, ורובן ככולן מסופרות מנקודת מבטן של נשים. הגיבורות מצטיירות כלכודות במסגרות פטריארכליות, כפופות להלכות המשפחה ולהלכות הדת או נאלצות להתקיים בצל חייהם של אחרים. אבל דווקא במציאות הזאת הן חוות התנסויות רגשיות עזות, אהבות אסורות, משאלות ותשוקות כמוסות, על-פי רוב תוך משיכה עזה אל הטאבו. נושאים חוזרים אלה ניכרים באופן גלוי וסמוי: בלשון עזת המבע של בת-שחר, בתיאורי הטבע העשירים, הבולטים בכל יצירותיה, ובגודש הדימויים והמטפורות, המלווה באיפוק עלילתי מפתיע דווקא. ספריה של בת-שחר זכו לאהדת הביקורת והמחקר, וכמה מסיפוריה תורגמו לאנגלית ולספרדית. ב-1984 זכתה בפרס נוימן ליצירת ביכורים על ספרה סיפורי הכוס, וב-1994 קיבלה את פרס ראש הממשלה על-שם לוי אשכול.

* מעין הראל מלמדת בחוג לספרות עברית, באוניברסיטת בן גוריון בבאר-שבע.

בסיפורה 'השונמית', הנדפס כאן לראשונה, שבה בת-שחר לכמה מן הנושאים המוכרים מיצירותיה הקודמות, אלא שהפעם היא עושה זאת על רקע העולם המקראי: היא כותבת מחדש את סיפורה של השונמית מספר מלכים, הסובבת בארץ ישראל של ימי המקרא. זוהי דמות נשית השונה לכאורה מן הגיבורות המודרניות שלה, אך בה בעת גם דומה להן.

מבחר מאמרים על יצירותיה של בת-שחר:

- א' הירשפלד, 'במחוז של טיטניה', הארץ, 23.2.1990, עמ' ב 8.
- י' אורן, 'מסע לאזורים האסורים', מאזנים סז, 6-7 (1993), עמ' 67-70.
- א' שי, 'ניסיון בריחה מכלא העקרות הרגשית', מעריב, 14.5.1993, עמ' 29.
- ת' הס, 'כבר אין לה עיכובים: קריאה פמיניסטית ב"לקרוא לעטלפים" לחנה בת שחר וב"היכן אני נמצאת" לאורלי קסטל-בלום', י' עצמון (עורכת), **אשנב לחייהן של נשים בחברות יהודיות: קובץ מחקרים בין-תחומי**, ירושלים 1995, עמ' 375-394.
- א' נגב, 'קפקא, גנסין, עגנון וברנר טופחים לי על השכם', ידיעות אחרונות, 16.8.2002, עמ' 26.
- ח' בת-שחר, 'כותבת מבלי פנים', מקור ראשון, 13.1.2006, עמ' 6.